

IKASTORRATZA, e-Revista de Didáctica, es una revista en formato digital que publica artículos relacionados con los procesos de enseñanza y aprendizaje, a través de Internet y bajo la licencia Creative Commons.

IKASTORRATZA, e-Revista de Didáctica, es una publicación seriada, gratuita y libre de ser impresa que cada seis meses divulga artículos científicos, propuestas didácticas y artículos de opinión sobre cuestiones relativas al mundo de la didáctica.

IKASTORRATZA, e-Revista de Didáctica, asume como objetivo principal la difusión del conocimiento pedagógico y de metodologías didácticas que favorezca la expansión de prácticas de educativas efectivas.

IKASTORRATZA, e-Revista de Didáctica, es una revista bilingüe, abierta a propuestas de autores y autoras que deseen publicar trabajos inéditos tanto en euskara como en castellano.

IKASTORRATZA. Didaktikarako e-aldizkaria

IKASTORRATZA. e-journal on Didactics

IKASTORRATZA. e-Revista de Didáctica

ISSN: 1988-5911 (Online) Journal homepage: <http://www.ehu.es/ikastorratza/>

Garapenerako lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanak: Hezkuntza eraldatzailerako tresna

Unai Villena Camarero

unai.villena@isf.es

To cite this article:

Villena, U. (2016). Garapenerako lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanak: Hezkuntza eraldatzailerako tresna. *IKASTORRATZA. e-Revista de Didáctica*, 17, 56-88. Retrieved from http://www.ehu.es/ikastorratza/17_alea/5.pdf

To link to this article:

http://www.ehu.es/ikastorratza/17_alea/5.pdf

Published online: 20 Dic 2016

Garapenerako Lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanak: Hezkuntza Eraldatzailerako tresna

Los Trabajos Fin de Grado en Cooperación para el Desarrollo: herramienta para una educación transformadora

Final Projects in Development Cooperation: a tool for transformative education

Villena Camarero, Unai

Mugarik Gabeko Ingeniaritza (ISF-MGI)

Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)

unai.villena@isf.es

unai.villena@ehu.eus

Laburpena

ISF-MGIk Euskal Herriko Unibertsitatean (UPV/EHU) 2006/07 ikasturtetik egindako Garapenerako Lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanen sistematizazioa burutu zuen 2012/13 ikasturtean. Sistematizazioan ikasle, irakasle, garapenerako gobernuz kanpoko erakunde eta erakunde sozialek parte hartu zuten, eta aktore ezberdinei egokitutako analisi-metodoak erabili ziren. Bertan hainbat ondorio, gomendio eta etorkizunerako lan-ildo identifikatu ziren, lau esparru nagusitan banaturik: genero-ikuspegia, trebakuntza, funtzionamendua eta sare-lana. Lan-ildo hauek, UPV/EHUen zein beste unibertsitateetan aplika daitezke Goi Mailako Hezkuntzaren Europar Esparruaren (GMHEE) testuinguruan, eta mota honetako Gradu Amaierako Lanak bermatzen, eta irakaskuntza teknikoetan Garapenerako Unibertsitate Lankidetzestrategiak finkatzen lagundu dezakete.

Resumen

ISF-MGI llevó a cabo durante el curso 2012/13 una sistematización de los Trabajos Fin de Grado realizados en la Universidad del País Vasco (UPV/EHU) desde el curso 2006/07. En ella participaron alumnado, profesorado, organizaciones no gubernamentales de desarrollo y entidades sociales, y se utilizaron métodos de análisis adaptados a los diferentes actores. Se determinaron conclusiones, recomendaciones y líneas de trabajo a fomentar en el futuro, divididas en cuatro ámbitos: introducción de la perspectiva de género, formación, funcionamiento y trabajo en red. Estas líneas de trabajo, aplicables en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior (EEES) tanto en la UPV/EHU como en otras universidades, pueden contribuir a consolidar los Trabajos Fin de Grado en Cooperación para el Desarrollo, así como afianzar las estrategias de Cooperación Universitaria al Desarrollo en las enseñanzas técnicas.

Abstract

ISF-MGI conducted, in the 2012/13 academic year, a systematization of the Final Projects in Development Cooperation carried out at the University of the Basque Country (UPV/EHU) since the 2006/07 academic year. The process involved students, teachers, non-governmental organizations and social organizations, using various methods of analysis adapted to each of the actors. Through the process a number of key actions were identified in four key areas: gender, training, structure and networking. These actions, which apply to the UPV/EHU as well as to other universities in the framework of the European Higher Education Area (EHEA), would help consolidate the Final Projects in Development Cooperation as a strategy that strengthens the University Development Cooperation in technical studies.

Hitz gakoak: Garapenerako Hezkuntza, Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzak, Garapenerako Lankidetzak inguruko Gradu Amaierako Lanak.

Palabras clave: Educación para el Desarrollo, Cooperación Universitaria al Desarrollo, Trabajos Fin de Grado en Cooperación para el Desarrollo.

Key words: Development Education, University Development Cooperation, Final Projects in Development Cooperation.

1. Sarrera

Ingeniería Sin Fronteras País Vasco – Euskal Herriko Mugarik Gabeko Ingeniaritza (aurrerantzean, ISF-MGI), Unibertsitate Elkarte eta Garapenerako Gobernu Kanpoko Erakundea da, 1994an sortua. Hainbat diziplinako irakasle, ikasle eta profesionalek osatzen dugu, eta, gaur egun, Bilboko Ingeniaritza Eskolan eta Gipuzkoako Ingeniaritza Eskolan ditu egoitza aktiboak (biak ere UPV/EHUkoak). Egoitzak unibertsitatean edukitzeaz gain, ISF-MGIk bertan egiten du lanik gehiena, gizarte-eragile aktibotzat hartzen baitu unibertsitatea; ISF-MGIrentzat, lan- eta hezkuntza-espazio horretantxe sortu behar du eztabaidak, espiritu eraldatzaileak eta eragile guztien parte-hartzeak, gizarte zibil integratzailea eraiki nahi badugu. Horretarako, besteak beste, ISF-MGIk ondorengo lau lan-ildoak jorratzen ditu EAEko unibertsitateetan:

- I. Trebakuntza: EAEn irakaskuntza teknikoak eskaintzen dituzten unibertsitate-zentroetan Garapenerako Lankidetzaren inguruko trebakuntza.
- II. Sentsibilizazioa: EAEn irakaskuntza teknikoak eskaintzen dituzten unibertsitate-zentroetan sentsibilizazio-jarduerak.
- III. Gradu Amaierako Lanak (GrAL): UPV/EHU Garapenerako Lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanen Programa bultzatzea.
- IV. Eragin politikoa unibertsitate-eremuan: UPV/EHUko irakaskuntza teknikoetan Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzako politikak definitzen laguntzea, eta politika horiek ezar daitezkeen kolaboratzea.

Artikulu honetan azalduko den lana III. lan-ildoan sartzen da; hots, UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programa bultzatzea du helburu. Horretarako, 2012/13 ikasturtean, Programak 2006/07 ikasturtetik ordura arte emandako emaitzak aztertu ziren, sistematizazio-lan baten bitartez. Sistematizazioa UPV/EHUko unibertsitate-kolektiboan eta EAEko Garapenerako Gobernu Kanpoko Erakunde (GGKE) artean zabaltzeko konpromisoa hartu zen, Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren bultzatzeko lanabesa bihur zedin, eta baita hurrengo ikasturteetarako hobekuntzarako proposamenak abian jartzeko ere.

Sistematizazioaren emaitzak azaldu aurretik, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programa Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren testuinguruan kokatuko

da, eta ondoren GrALEk UPV/EHUren Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzarako lanabes gisa duten balioa azalduko da

2. Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren (GUL)

2.1. Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren esparru orokorra

Espainiako Estatuko apirilaren 12ko 4/2007 Lege Organikoak moldatu zuen Unibertsitateei buruzko abenduaren 21eko 6/2001 Legeak aipatzen du lehen aldiz, hitzaurrean, Unibertsitateak balioen transmisore gisa duen papera, eta adierazten du Unibertsitateak bereziki zaindu eta bultzatu beharreko balio garrantzitsu batzuk daudela: elkarriketa eta bakearen sustapena eta herrien arteko lankidetzaren. Halaber, nazioarteko lankidetzari eta elkartasunari buruzko 92. artikuluan hauxe adierazten du: *“Unibertsitate-komunitateak nazioarteko lankidetzaren eta elkartasun-proiektuetan parte hartzea sustatuko dute unibertsitateek. Horrez gain, elkartasuneko aurrerabiderako behar-beharrezko diren bakearen kultura, garapen iraunkorra eta ingurumenarekiko errespetua sustatuko dituzten jarduerak eta ekimenak ahalbidetuko dituzte”*.

Lege horretan aipatzen denak Espainiako Estatuko unibertsitate askotan ordurako martxan zegoena berretsi baino ez zuen egiten: garapenerako lankidetzaren alorreko lana. Lan hori hainbat modutan garatzen ari zen Espainiako unibertsitateetan; oro har, irakasleen elkartruckerako programen bidez lan egiten zen, Hegoaldeko herrialdeetako unibertsitateekin kolaborazio jakin batzuk eginda, eta pertsona edo departamentu zehatz batzuen ekimenez (Amiano eta Gutiérrez, 2013).

Hasierako jarduerak haiek garatuz joan ziren, kasu askotan, unibertsitateetako politika instituzional izateraino. Hala, gobernu-organismoek garapenerako lankidetzaren kontzeptua erantsi zuten beren estatutuetan, plan estrategikoak eta ekintza-planak garatu zituzten, eta baita egiturak sortu ere (bulegoak, zentroak, zerbitzuak), baliabide ekonomikoez eta giza baliabidez hornituak, garapenerako lankidetzaren alorrean lan egin ahal izan zedin.

Bilakaera hartan, CRUEk (Espainiako Unibertsitateetako Errektoreen Batzarrak) paper garrantzitsua bete zuen, hausnarketa eta konpromisorako dokumentu partekatutakoak garatu baitziren esparru hartan; horien artean aipatzekoa da 2000. urteko Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren Estrategia (gaztelaniazko siglen arabera, ESCUDE), Garapenerako-Unibertsitate Lankidetzaren lehen definizio politiko gisa, eta Espainiako

Unibertsitateen Garapenerako Lankidetzarako Jokabide-Kodea, 2006an onartu zena (Amiano eta Gutiérrez, 2013).

ESCUDEren arabera, Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzak unibertsitateek garapenerako prozesuetan laguntzea da, eta lankidetzak edo kolaborazio hori zentzurik zabalenean hartu behar da. Estrategian lau helmuga hauek ezartzen dira, eta horietara iristeko bete beharreko helburuak deskribatzen dira:

1. Gutxi garatutako herrialdeetako bizi- eta lan-baldintzak hobetzea, eta horretarako, hango unibertsitate-sistemak edo garapenerako ikerkuntza indartzea.
2. Elkartasun-sentipena garatzea, eta kontsumo-ohitura, merkataritza eta ekoizpen bidezko eta arduratsuak sustatzea, garapeneraren ikuspegi iraunkorrean oinarrituta. Horretarako, sentsibilizazio-programak abiarazi behar dira, azpigarapeneraren arazoa eta haren ondorioak ezagutzera emateko.
3. Garapenerako lankidetzan diharduten eragileen arteko lana koordinatzea. Horretarako, unibertsitateen barruko eta arteko jarduerak eta beste eragileekin batera gauzatu beharrekoak bultzatu behar dira.
4. Estatu Espainiarreko Unibertsitateen Garapenerako Lankidetzarako Programa Propioa, finantzaketa-oinarri egonkorrak ezarrita.

Halaber, ahaleginak nagusiki Estatu Espainiarreko unibertsitate-sistamarako lehentasunezkoak diren gai, herrialde eta eremu estrategikoetara bideratzea proposatzen da, estrategia ahalik eta eraginkorra izan dadin. Eta unibertsitateek bete ditzaketen funtzioen artean, gai-sorta hauek aipatzen dira:

- Trebakuntza eta hezkuntza, eta horren barruan, giza baliabideen gaitasunak hobetzea eta hala, garapenerako estrategia zehatzak indartzeko, hasierako trebakuntza, garapenerako hezkuntza eta etengabeko trebakuntza lantzea.
- Baliabideak partekatuta, esperientziak partekatzea, eta hala, nazioarteko komunitate zientifiko, akademiko eta profesionalak sortzea.
- Gizarte-ingurunean eragitea, gizarteak geroz eta gehiago eskatzen baitie unibertsitateei sentsibilizazioa eta garapenerako hezkuntza lantzeko.

- Garapenerako ikerketa: arreta berezia eskaini behar zaio garapenari buruzko ikerketari, eta lankidetzeta-metodoen inguruko ikerkuntzari, bai eta garapenaren helburu eta prozesuak landuko dituen ikerketa orori ere.
- Teknologiaren transferentzia, hots, unibertsitateek behar bezalako trebakuntza eskaini behar dute teknologia, garapen-programetan, tokian tokiko baldintzetara egokitu ahal izateko.

ESCUDE sortu eta urte batzuetara, Estatu Espainiarreko unibertsitate gehienek estrategiako puntu batzuk txertatuak zituzten beren eguneroko lanean, eta Espainiako Unibertsitateen Garapenerako Lankidetzarako Jokabide-Kodea ezagutzera eman zenean (Espainiako Unibertsitateetako Errektoreen Batzarreko –CRUE– Nazioarteko Harremanen Espainiako Batzordeak –CEURI– onartu zuen 2006an) lan hori are gehiago indartu zen. Jokabide-Kodea Espainiako unibertsitateetan ESCUDE martxan jartzeko lanabes gisa sortu zen; horretarako, unibertsitate bakoitzeko gobernu-organismoek bat egin behar zuten harekin. Kode horretan definitzen dira, zehaztasun handiagoz, Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren izaera, helburuak, unibertsitate-komunitatearen parte-hartzea, kontraparte diren erakundeekiko harremana, eta garapenerako lankidetzaren gizarte-ehunarekiko harremana (Amiano, Gutiérrez eta Villena, 2014).

Jokabide-kode horren arabera, Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzeta hauxe da: *“unibertsitate-komunitateak gauzatzen dituen jarduerak, egoera txarrean dauden herrialdeetako gizarte-eraldaketa bultzatzera bideratuak, munduan bakea, ekitatea, giza garapena eta ingurumen-iraunkortasuna erdiesteko”*. Eraldaketa horretan, kodearen arabera, erakundeak eta alor akademikoa indartzeak garrantzia handia du.

Definizio zehatza alde batera utzita, esan dezakegu garapenerako unibertsitate-lankidetzeta finkatu egin dela pixkanaka Espainiako Estatuko unibertsitate gehienetan, joan den hamarkadako hasieratik hona. Hala, unibertsitateak lankidetzarako eragile gisa duen eginkizuna sendotu egin da, eta, ondorioz, unibertsitatea osatzen duten kolektiboen eginkizuna ere bai.

2.2. Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzeta UPV/EHU

UPV/EHUko garapenerako lankidetzeta zer-nolakoa den zehazki azaltzeko, bi analisi-eremu aztertuko ditugu: Unibertsitateko konpromiso instituzionalak batetik, eta bestetik,

unibertsitatean dauden egitura eta eragileak, garapenerako lankidetzan jarduerak gauzatu eta ahalbidetzen dituztenak¹.

2.2.1. UPV/EHUren konpromiso instituzionalak garapenerako lankidetzarekiko

Garapenerako lankidetzaren alorreko konpromiso instituzionalei dagokienez, UPV/EHUK bere izaera eta xedeak aipatzen dituen estatutuetoako lehen tituluan esaten du Unibertsitateak bultzatu egingo duela nazioarteko elkartrukea eta lankidetzak, eta aipamen berezia egiten dio garapenerako lankidetzari, honelaxe: *“Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzak aberastu egiten ditu, ikuspegi humano eta akademikotik, parte hartzen duten pertsonak, eta haiek osatzen dituzten unibertsitateak”*.

Halaber, UPV/EHUK, 2007ko otsailaren 8an egindako Gobernu Kontseiluan, CRUEko CEURIk onartutako Unibertsitateen Garapenerako Lankidetzarako Jokabide-Kodearekin bat egitea erabaki zuen. Jokabide-kode horrek, besteak beste, hauxe proposatzen du:

1. Garapenerako Lankidetzak unibertsitate-erakundearen eginkizun sozialaren parte gisa hartzea.
2. Trebakuntzan elkartasunezko balio unibertsalistak lantzea, gizarteen arazoei buruzko eztabaidetan balio horiek txerta daitezzen eta, hala, ekitate, iraunkortasun eta giza eskubideekiko errespetu gehiago lortu ahal izateko.
3. Munduko leku batetik bestera, gizakien garapena zer-nolako arazoek baldintzatzen duten ezagutu, ikertu eta hedatu dadin bultzatzea eta, hala, unibertsitateko komunitatea arazo horietaz jabetu dadin ahalbidetzea.
4. Garapenerako lankidetzara giza baliabide espezializatuak bideratzea, beste eragile instituzional eta sozial batzuekin batera lan eginda, lankidetzako proiektuak eta programak martxan jartzeko.
5. Unibertsitateko komunitatearen baitan elkartasun aktiboa eta lan boluntarioa sustatzea, batez ere ikasleen artean. Hain zuzen ere, ikasleek esparru espezifiko baten barruan boluntario gisa lan egitea ahalbidetu behar da, beren programa propioak garatuta, edo beste erakunde batzuetara bideratuta.

¹ Atal honetan jasotako informazioaren zati bat UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzak Bulegoak 2012an egindako “Garapenerako Lankidetzak UPV/EHU. 0 Diagnostikoa” izeneko dokumentutik atera da. Unibertsitatea garapenerako lankidetzari dagokionez zer-nolako egoeran dagoen jakiteko egin zen dokumentu hori, eta hurrengo urteetarako estrategia bat zehazten laguntzeko.

2011n, UPV/EHUren Unibertsitate Kudeaketa Hobetzeko Bigarren Programak² helburu gisa proposatu zuen unibertsitatearen funtzionamenduan pixkanaka Erantzukizun Sozialeko irizpideak kontuan hartuko dituen ikuspegia hartzea –iraunkortasuna, berdintasuna, elkartasuna eta garapenerako lankidetzaz. Horretarako, unibertsitateak helburu espezifiko hauek txertatu zituen Garapenerako Lankidetzaren alorrean:

- UPV/EHUK beste unibertsitate batzuekin batera sarean gauzatzen dituen unibertsitate-lankidetzarako proiektuetan erakunde gisa duen parte-hartzea indartzea.
- Graduako ikasleek garapeneraren inguruko gaietan duten trebakuntza hobetu eta indartzea, garapenerako lankidetzari buruzko ikastaro monografikoak egokituz goi-mailako hezkuntzaren espazio berrira.
- Unibertsitate-komunitateak garapenerako unibertsitate-lankidetzako proiektuetan duen parte-hartzea indartzea.
- Graduako ikasleek garapenerako lankidetzaren proiektuetan praktikak egiteko aukera erraztea.

Unibertsitatearen konpromiso instituzionalarekin amaitzeko, UPV/EHUren 2012-2017 Plan Estrategikoan unibertsitatearen eginkizun sozialetan aipatu beharreko beste zenbait gairen artean, Gizarte Konpromisoari buruzko V. ardatzaren barruan proposatzen den 8. ekintzan, behar hau aipatzen da hitzez hitz: *“Lankidetzaz, berdintasunaz, boluntarioriaz eta jasangarritasun-egiturak indartzea, koordinazio-bitarteko berriak sortzea eta horiek unibertsitateko jardueraz guztietan aitortzea sustatuz”*.

2.2.2. UPV/EHU dauden egitura eta eragileak, garapenerako lankidetzaren jarduerak gauzatu eta ahalbidetzen dituztenak

UPV/EHUK garapenerako lankidetzaren alorrean bere lana bideratzeko baliatzen dituen egitura eta eragileei dagokienez, hauexek dira garrantzitsuenak:

- UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegoa
- UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Kontseilua
- HEGOIA – Nazioarteko Lankidetzaren eta Garapenerari Buruzko Ikasketa Institutua
- Garapenerako lankidetzarekin lotutako unibertsitate-elkarteak

² UPV/EHU, (2011): 2011-2012 Jardueren Egitaraua. UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua.

UPV/EHUko Garapenerako Lankidetza Bulegoa³, gaur egun Ikasleen, Enpleguaren eta Gizarte Erantzukizunaren arloko Errektoreordetzara atxikia, UPV/EHUk 2001ean sortu zuen Garapenerako Unibertsitate-Lankidetza sustatzeko. Lankidetza hori unibertsitate-komunitate osoak egiten duen elkartasunezko ahalegin bat da, laguntzen dituen gizarteetako ahalmenak indartzeko, unibertsitatearen eta hezkuntzaren alorretan bereziki. Bulego horren helburua, beraz, UPV/EHUko unibertsitate-komunitatearen sektore desberdinek garapenerako lankidetzaren alorrean egiten dituzten ahaleginak koordinatu, bultzatu eta bideratzea da. Sortu zenetik, hainbat eratako jarduera multzo zabala gauzatu du, eta hauek dira aipatzekoak:

- Lankidetza beste erakunde batzuekin batera bultzatzeko hitzarmenak lortzea.
- Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzako Ekintza eta Proiektuetarako urteroko diru-laguntza deialdi bat martxan jartzea.
- Ikerkuntza eta Irakaskuntzako Pertsonalari (IIP), Administrazio eta Zerbitzuetako Pertsonalari (AZP) eta ikasleen elkarteei aholkularitza teknikoa eskaintzea, lankidetzako proiektuak eratzerakoan.
- Zabalkunde- eta sentsibilizazio-jarduera propioak antolatzea.
- Beste unibertsitate batzuekin sarean lan egitea.
- Garapenerako lankidetzaren alorrean GrALak eta unibertsitate-praktikak egiteko urteroko diru-laguntza deialdi bat egitea.

UPV/EHUko Garapenerako Lankidetza Kontseilua⁴ 2009ko uztailaren 22an egindako UPV/EHUren Gobernu Kontseiluaren erabakiz sortu zen, garapenerako lankidetzaren alorrean unibertsitate-komunitateak lanerako, kontsultarako eta parte-hartzerako organo bat eduki zezan. Kontseilua AZPk osatzen du batetik; bestetik, IIPk, eta azkenik, ikasleek. Garapenerako lankidetza-jarduerak finantzatzen ditu, eta haietan parte hartu; unibertsitate-komunitatearentzat irekita dauden bilerak egiten ditu, eta ondorengo eskumenak dauzka:

³ Interneten eskuragarri helbide honetan: <http://www.ehu.eus/eu/web/oficop> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

⁴ Interneten eskuragarri helbide honetan: <http://www.ehu.eus/eu/web/garapenerako-lankidetza-kontseilua/home> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

- Unibertsitateen Jokabide-Kodea Garapenerako Lankidetzaren alorrean ezar dadin sustatzea, eta praktikan jartze horretan laguntzea, hobekuntzarako proposamenak eginez eta kodea erabat garatzeko irizpideak proposatuz.
- UPV/EHUK garapenerako lankidetzaren alorrean praktikan jarriko dituen plan, programa eta jarduerak prestatzeko proposamenak egitea.
- Garapenerako Lankidetzaren alorrean Unibertsitateen Jokabide-Kodea eta beronen inguruan abian jartzen diren unibertsitate-politikak ezartzerakoan, finkatutako helburuak bete diren eta zer-nolako ekintzak gauzatu diren jakiteko segimendua eta ebaluazioa egitea.
- Nazioarteko Elkartasunaren alorrean eztabaida kritikoa bultzatzea.
- Beste erakunde eta gizarte-eragile batzuekin batera, garapenerako lankidetzarako jarduera bateratuak sustatzea.
- Unibertsitate-komunitateak garapenerako lankidetzaren alorrean garatutako jardueren berri ematea.

UPV/EHUKo Garapenerako Lankidetzaren Bulegoaz eta Kontseiluaz gain, Euskal Herriko Unibertsitatearen garapenerako lankidetzaz ari garela, bada ezinbestean aipatu beharreko beste erakunde bat, ibilbide oparoa eta lan zorrotza egin duena: HEGOA Nazioarteko Lankidetzaren eta Garapenerari Buruzko Ikasketa Institutua. HEGOA Institutuak⁵ giza garapena sustatzeko lan egiten du, eta bere helburu nagusia giza garapenerako eta lankidetzaren eraldatzaileko marko teorikoak, prozesuak eta estrategia alternatiboak eraikitzea, proposatzea, eragitea eta ezartzea da, pentsamendu kritikoa oinarrituta. UPV/EHUKo hainbat fakultate eta eskoletako IIPk osatzen du, eta hainbat lan-eremu ditu (Dokumentazioa eta Trebakuntza; Ikerkuntza; Sentsibilizazioa eta Garapenerako Hezkuntza; Aholkularitza eta Aholkularitza), Dokumentazio Zentro bat, sei ikerketa-ildo (eta ildo bakoitzeko ikerketa-talde bana), doktoretza-programa bat eta hainbat graduondoko ikastaro (hiru master ofizial eta *online* master bat, berezko titulua).

Garapenerako lankidetzarekin lotutako unibertsitate-elkarteak, nagusiki ikasleak osatuak, garrantzitsuak dira halaber UPV/EHUKo Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren. Munduko bidegabekeriaren inguruan pentsamendu kritikoa bultzatzeko gune dira, eta kolektibo, errealitate eta testuinguru heterogeneo eta anitzen gainean proiektzioa duten

⁵ Interneten eskuragarri helbide honetan: <http://www.hegoa.ehu.eus/> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

ideiak jaurtitzeko balio dute. Elkarre horietako sustraitu eta aktiboenetako bat ISF-MGI⁶ da.

UPV/EHU barruko garapenerako lankidetzarekin lotutako gainerako eragileei dagokienez, hainbat departamentu eta katedra aipa ditzakegu, sentsibilizazio-jarduerak antolatu edo halakoetan laguntzen duten eta garapenerako proiektuetan parte hartzen duten IIP eta AZP. Eragile horien guztien lanak emaitza oparoa ematen du, eta haien bitartez garapenerako lankidetzarako ekimen eta jarduera ugari jartzen da martxan UPV/EHU. Oro har, jarduera horiek hiru taldetan sailka daitezke:

- Unibertsitateko trebakuntza eta irakaskuntza jarduerak; besteak beste graduondoko ikastaroak, graduoko irakaskuntza (graduoko ikasgaiak eta aukerakoak), praktikak eta GrALak, eta garapenari eta nazioarteko lankidetzari buruzko ikastaro monografikoak. Azken horiek trebakuntza ez arautuaren parte dira.
- Garapeneko eta nazioarteko lankidetzako arazoekin lotutako ikerketa-lanak; besteak beste, gai horiekin lotutako doktore-tesiak, eta departamentuek, ikastegiek edo ikerketa-taldeek gauzatutako ikerketa-proiektuak.
- Zabalkunde eta sentsibilizaziorako jarduerak, besteak beste hitzaldiak eta mintegiak, erakusketak, zinema-proiektzioak eta dokumentalak.

3. Gradu Amaierako Lanak UPV/EHUren Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzarako lanabes gisa

3.1 ISF-MGIren ikuspegia Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALekiko

Mendearen hasieratik hainbat eta hainbat lan eta ikerketa aurkeztu dira nazioarteko biltzarretan, hala nola “*Engineering Education in Sustainable Development*” kongresuan —lehen edizioa 2002an Delft-en ospatu zen, ondorengoak 2004an Bartzelonan, 2006an Lyonen eta 2008an Grazen—, eta Estatuko zenbait kongresutan ere bai, besteak beste “*Universidad y Cooperación al Desarrollo*” kongresuan —lehen edizioa Valladoliden 2002an egin zen, ondorengoak Murtzian 2004an, Madrilen 2006an, Bartzelonan 2008an, Cadizen 2011n eta Valentzian 2013an—. Ikerlan horiek

⁶ ISF-MGIren jarduera kontsulta daiteke, batetik, web-orrian (<http://euskadi.isf.es/>), eta sare sozialetako profiletan: Facebook-en (<https://www.facebook.com/isf.mgi>) eta Twitter-en (https://twitter.com/ISF_MGI)

guztiak nazioarteko zein Espainiako teknologia-erakundeetan egin dira, eta guztiek partekatu dute ezaugarri bat: hezkuntzaren maila guztietan giza garapen iraunkorra txertatzeari buruzko eztabaida serioa sustatzea, eta eskola, komunitate eta unibertsitateetan estrategia, ekintza eta ekimenak ezar daitezzen sustatzea.

ISF-MGIk ikuspegi hori partekatzen du, eta defendatzen du Unibertsitateak ezagutza sortzeko ardura duela, diziplina guztietan profesional onak trebatzekoa, gizartea hobetzen laguntzekoa eta, hori guztia, justizia sozialean eta ekitatean oinarritutako irizpide etikoen arabera egin behar dela. Horrenbestez, Unibertsitateak paper garrantzitsua bete behar du proposatzen duen ikerkuntzan eta eskaintzen duen trebakuntzan Garapenerako Hezkuntzaren ikuspegia sustatzerakoan. Gaur egungo krisi-egoera honetan, berdintasun-eza geroz eta handiagoa da, eta gizarte-bazterkeria ere bai; horregatik ezinbestekoa da gazteek herritar kritiko izateko behar dituzten ezagutza, ahalmen, trebetasun eta baloreak bereganatzea, halaxe lortuko baitute egungo gizarte globalizatueta sortzen diren erronkei aurre egitea.

Ikuspegi horrekin, ISF-MGIk “*Análisis del Potencial de Colaboración entre las Escuelas de Ingeniería de la UPV/EHU y las ONGD de la Comunidad Autónoma del País Vasco*” ikerkuntza-proiektua egin zuen 2007/08 ikasturtean, UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegoaren laguntzarekin⁷. Horren bitartez, egiaztatu ahal izan zen Euskal Autonomia Erkidegoan irakasten diren karreretako alor teknikoetako ikasgaietan (ikasgai ardatzetan, nahitaezkoetan eta aukera askekoetan) ez zela lantzen, adibidez, ingeniariak pertsonengan duen eragin desberdina, beste herrialde batzuetako ingurumenean duen eragina edo beste ohitura eta kultura batzuetan duena.

Halaber, garapenerako lankidetzaren alorrean Unibertsitate eta GGKE-en arteko kolaborazioa zein formatan gauza daitekeen ikertu zen. Forma horiek sakonki ikertu dira azken urteotan, eta taula honetan labur daitezke (Mataix eta Sanchez, 2006):

⁷ Ikerkuntza-proiektuaren emaitzak Bartzelonan 2008an egin zen “*Universidad y Cooperación al Desarrollo*” IV. kongresuan aurkeztu ziren, komunikazio honetan: “*Análisis del potencial de colaboración entre las escuelas de ingeniería de la UPV/EHU y las ONGD de la CAPV*”. ISF-MGIko kide Joseba Sainz de Murieta, Xabier Lecanda eta Arantzazu Burgos izan ziren egileak.

		UNIBERTSITATEA		
		Aktorea	Zerbitzuak ematea	Baliabideak transferitzea
GGKEak	Proiektuak exekutzea	Garapenerako ekintza bateratuak eta jarduera komunitarioa	Aholkularitza teknikoak. Ikerketa aplikatua. GGKE-en kideentzako trebakuntza	Proiektuen finantzaketa. IIPren mugikortasuna
	Kapital soziala sortzea	Unibertsitateko Garapenerako Hezkuntzako jardueretan kolaboratzea	Unibertsitateko boluntarioak orientatu eta GGKE-engana bideratzea	Unibertsitateko GGKE-ei laguntza ekonomiko eta materiala ematea
	Eragina	Unibertsitateko ikastegi eta zentroek GGKE-en bitartez proposamenak sortu eta zabaltzea	Ikertzaileek GGKE-etako ikerketa-lanetan kolaboratzea	Lankidetzaren inguruko ikerkuntza finantzatzea. Unibertsitatea eragileen topaleku izatea

1. taula. GGKE-en eta unibertsitateen artean kolaboratzeko moduak.

Ingeniaritza eta arkitekturako ikasleek titulua eskuratu aurretik Garapenerako Lankidetzaren inguruan GrALak egiten dituztenean, kolaborazio-modu horietako bat baino gehiago hartzen dute beren lanean, eta horregatik, lanabes interesgarriak dira Garapenerako Hezkuntzarako. UPV/EHUK eta ISF-MGIk Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzarako jarduerak indartzea dute helburu; beren estrategietan, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak oso baliagarriak dira balio etikoak irakatsi ahal izateko.

GrALen helburua da ikasleak karrera osoan zehar bereganatutako ezagutzak barneratu eta aplikatzea. GrALa egitea ezinbesteko baldintza da titulua eskuratzeko, eta unibertsitateko ikasleek lan-merkatura jauzi egin aurretik igaro behar duten azken froga da. Hala, GrALak aukera ematen du hausnarketa kritikorako guneak eraikitzeke, eta etorkizuneko profesionalei mundu globalizatuak ekarriko dizkieten erronkei irtenbidea aurkitzeko.

Ohiko GrALEkin alderatuta, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALEk bereizgarri nagusi hauek dituzte: proiektuak sustatzen duen garapen mota, onuradunen tipologia, defendatzen den irtenbide teknologikoak gizartean eta kulturaren izango duen eraginaren analisia egitea, eta tarteko diren erakundearen izaera (GGKEak eta Hegoaldeko gizarte-erakundeak).

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen bitartez, sarean lan egitea bultzatzen da garapenerako lankidetzan, ikasleen (etorkizuneko profesionalen) UPV/EHUko irakasle eta ikertzaileen (proiektuak zuzentzen dituztenak), eta EAeko GGKE-en artean, bai eta haiek Hegoaldean dituzten kontraparteekin ere. Hala, biztanlerian baztertuta bizi diren sektoreekiko elkartasun eta konpromiso baloreak sustatzen dira. Izan ere, Garapenerako Lankidetzaren alorreko GrALek hiru helburu hauek betetzeko aukera ematen dute:

- Lehenik eta behin, kolaboraziorako harremanak hedatzen dituzte UPV/EHUren eta arazo teknikoak konpontzeko beharra duten lankidetzako erakundeen artean. Horretarako, ikasleak bere prestakuntzan zehar bereganatu dituen ezagutzak baliatuko ditu.
- Bigarrenik, baliagarriak dira ikasleak ezagutu dezan zer-nolako lana egiten duten nazioarteko lankidetzaren sisteman diharduten eragileek.
- Eta, azkenik, estrategia berritzailea dira Garapenerako Hezkuntzaren alorrean; estrategia horretan sareak sortzea da helburu, elkarrekin aztertzeko gaur egun munduan nagusi den garapen-eredua, justizia eta ekitatea eta, hala, Giza Garapen Iraunkorra ahalbidetuko duten eraldaketa-jardueretara iritsi ahal izateko.

3.2. Garapenerako Lankidetzaren inguruko Gradu Amaierako Lanen Programa UPV/EHUn

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programa UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegoak jarri zuen martxan, ISF-MGIrekin koordinatuta, Ingeniaritza eta Arkitekturako ikasleek GrALa garapen eta lankidetzaren solidarioarekin lotutako gaien inguruan egin ahal izan zezaten. Programa hori *Garapenerako Lankidetzaren inguruko unibertsitate-praktika eta Gradu Amaierako Lanen Programa* izeneko programa zabalago bateko parte da. Azken hori UPV/EHUko Gobernu Kontseiluak onartu zuen 2003ko maiatzaren 13an, eta hari esker, ikasleek Hegoaldeko herrialdeetan egin ditzakete unibertsitatean nahitaez egin beharreko praktikak, edo lankidetzaren eragileen mesedetarako egin ditzakete GrALak, esperientzia hori beren trebakuntza akademiko eta praktikoaren zati gisa hartuta⁸. Modalitate hauek bereiz daitezke:

⁸ Programak, 2003/04 ikasturtean martxan jarri zenean, berez *Lankidetzaren inguruko unibertsitate-praktikak edo Karrera Amaierako Proiektuen Programa* izena zuen. Izan ere, Goi Mailako Hezkuntzaren

A) Hegoaldeko herrialdeetan garapenerako lankidetzaren inguruko unibertsitate-praktikak egitea, osasungintzako edo hezkuntzako ikasleek beren trebakuntza akademikoan eskuratutako elementu teoriko eta praktikoak bateratu ditzaten, errealitate soziala ebaluatzeko eta gizarte-eraldaketarako estrategiak planifikatzeko ahalmen gehiago izan dezaten eta, aldi berean, nork bere trebakuntzaren arabera dituen eginkizun profesionaletatik abiatuta, gizarteko arazoak sumatu, murriztu edo konpon ditzan.

B) GrALa garapenerako lankidetzaren alorrean egitea, Ingeniaritza eta Arkitekturako Unibertsitate Eskoletan eta Goi Eskoletan ikasketetan zehar ikasitako guztia balia dadin GGKE-ek eta lankidetzako entitateek adierazten dituzten "arazo teknikoak" konpontzeko.

Programak honako oinarriak ditu:

- a) Garapenerako proiektuetan egiten diren praktika eta GrALak trebakuntzarako balio handikoak direla aitortzen du: ikaskuntza berriek eta bestelako trebetasunak garatzeko aukerek eskaintzen dituzten esperientziak baliatuta, ikasleek prestakuntza akademiko eta profesional hobea lortzen dute.
- b) Ikasleek garapenerako lankidetzarako motibazio indartsua eduki behar dute; geure gizarteak baino zailtasun gehiago eta baliabide gutxi duten gizarteei laguntzeko gogoia eduki behar dute, praktika edo GrAL interesgarri edo zirrargarri batzuk egitekoa baino gehiago.
- c) UPV/EHU eta garapenerako lankidetzako erakundeen arteko kolaborazioa sustatzen du, ikasleek egingo dituzten praktika eta GrALek arrakasta izango dutela ziurtatzeko, eta sentsibilizazio-jarduerek unibertsitatean eragina izango dutela.

Programaren bitartez, UPV/EHUK instituzionalizatu egiten du halako praktiken eskaintza, haien iraunkortasuna bermatzen du, eta hezkuntzan duten eragina. Programak, beraz, aukera ematen die ikasleei garapenerako lankidetzan sartzeko, eta

Europar Esparrura (EEES) indarrean jarri aurretik, Gradu Amaierako Lanak (GrALak) ez ziren existitzen, eta haien aurrekaria izan ziren Karrera Amaierako Lanak (KAPak) zeuden, karrera teknikoetako (ingeniaritzako eta arkitekturako) ikasleek soilik burutzen zituztenak, bestelako karreretako ikasleek, KAParen ordez, praktikak burutu behar zituztelarik titulua lortzeko. Gauzak horrela, Programaren lehen urteetan hezkuntza eta osasun adarretako ikasleek baino ez zuten parte hartu (irakasle-ikasketak, odontologia, medikuntza etab.), praktiketako modalitatean. 2006/07 ikasturtean hasi ziren lehen aldiz GrALa -garai hartan KAPa- egiten ikasketak teknikoetako ikasleak.

hala, unibertsitateak bere eginkizuna betetzen du; hots, munduko bidegabekeriez jabetutako profesionalak trebatzen ditu, gizartean aurrerabidea oztopatzen duten arazoei buruz eztabaidatzeko gai direnak.

Programan parte hartu nahi duten ikasleek baldintza batzuk bete behar dituzte⁹; besteak beste, praktikak edo GrALa egin aurretik, garapenerako lankidetzari buruzko oinarrizko trebakuntza jaso behar dute, eta ondoren, unibertsitatean Programa ezagutzera emateko jardueraren batean beren esperientzia kontatuz parte hartzeko konpromisoa hartu behar dute.

Programan parte hartu nahi duten ikasleek trebakuntza jaso dezaten, UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzarako Bulegoak hainbat ikastaro monografiko antolatzen ditu urtero Garapenerako Lankidetzaren inguruan, hainbat unibertsitate-zentroekin, HEGOA Institutuarekin, ISF-MGI eta beste zenbait euskal GGKEekin batera. Ikastaro horiek UPV/EHUren hiru campusetan eskaintzen dira, eta zein titulaziotan ematen diren arabera egokitzen dira edukiak¹⁰.

3.2.1. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan parte hartzen duten aktore eta prozesuak

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL gehienak garapenerako lankidetzaren proiektuen barruko esku-hartze txikiak dira; eta haietako bakoitzak irtenbide bat proposatzen du arazo tekniko zehatz baterako, arazo teknikoa arazo sozialekin lotuta egon ohi delarik. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan aktore askok hartzen dute parte, garapenerako lankidetzaren mugimenduak berak eta unibertsitateko komunitateak. ISF-MGI, batetik, GGKE bat da eta, bestetik, unibertsitateko elkarteak; horrenbestez, bi munduetako parte da (lankidetzaren eta unibertsitatearen) eta GrALen Programan bi munduon arteko zubi-lana egiten du; trebakuntza-ikastaroak diseinatu eta haietan parte hartzen du eta Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALa egin nahi duten ikasleei aholku ematen die.

Lankidetzaren inguruan egiten den GrAL bakoitzean, oro har, partaide hauek egoten dira: Iparraldeko GGKE bat; Hegoaldeko GKE edo gizarte-erakunde, unibertsitate edo komunitate bat; proiektua zuzentzen duen irakasle bat eta proiektua egingo duen ikaslea.

⁹ Baldintza guztiak, eta Programari buruzko argibide guztiak kontsulta daitezke esteka honetan: <http://www.ehu.es/eu/web/oficop/programa-praktikoa-eta-kap> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

¹⁰ Ikastaro horiei buruzko informazio osatu eta eguneratua lor daiteke Garapenerako Lankidetzaren Bulegoaren web-orrian, esteka honetan: <http://www.ehu.es/eu/web/oficop/ikastaro-monografikoak> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

Programan parte hartu nahi duten ikasle eta irakasleek trebakuntza jasotzen dute alde zuzenetik Lankidetzaren eta Giza Garapenerako Teknologien inguruan, trebakuntza horretan ere eragile askok parte hartzen dutelarik. Horrela, Programak bi aurpegi ditu esku-hartzeei dagokienean ere:

- a) Hegoaldean: Arazo zehatzetarako irtenbide teknikoak eskaintzen dituzten esku-hartze txiki gisa sortutako GrALak.
- b) Iparraldean: Garapenerako Hezkuntza, unibertsitateko komunitatearekin eta garapenerako lankidetzaren mugimenduarekin artikulatua.

Programak, halaber, hainbat prozesu hartzen ditu bere baitan: ikaskuntza akademikoa (lehen aipatu bezala, GrALaren helburua da ikasleek lan batean karrera osoan zehar bereganatutako ezagutzak baliatu ahal izatea) baina batez ere, ikasleen sentsibilizazioa.

3.2.2. UPV/EHUn Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan ISF-MGIk izandako parte-hartzea

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programa 2006/07 ikasturtean martxan jarri zenetik, ISF-MGIk programa horretan izandako paperak bi osagai izan ditu. Batetik, GGKEak laguntzen ditu, beren lankidetzaren proiektuetan edo antolakuntza-funtzionamenduan dituzten beharretatik, GrAL baten edo hainbaten bidez landu edo hobetu daitezkeenak identifikatu dituzten, eta behar horiei erantzuteko gaitasuna duten ikasleekin harremanetan jartzen ditu. Halaber, proiektu horiek zuzenduko dituzten irakasleak aurkitzen laguntzen du, eta ikasleei aholku ematen die GrALa egiteko prozesu osoan zehar. Bestalde, Unibertsitatearen barruan trebakuntza eskaintzen du lankidetzaren eta giza garapenerako teknologien inguruan, GrALa Garapenerako Lankidetzaren alorrean egin nahi duten ikasleentzat, eta halako GrALak zuzendu nahi dituzten irakasleentzat¹¹.

Programa indarrean egon zen lehen lau urteetan zehar (2006/07, 2007/08, 2008/09 eta 2009/10 ikasturteetan), ISF-MGIk Programa horretan kokatutako ekimen ugari jarri zuen martxan; bereziki, Bilboko Ingeniaritza Goi Eskola Teknikoan eta Donostiako

¹¹ ISF-MGIk trebakuntza-jarduera ugari antolatzen du ikasturte bakoitzean. Azken urteotan, urtero gutxienez *Garapenerako Lankidetzarako eta Giza Garapenerako Teknologietarako Sarrera Ikastaro* bi antolatzen ditu (UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegoak sustatutako Garapen eta Lankidetzaren buruzko Ikastaro Monografikoen barruan sartzen dira), eta *Garapena, Lankidetzaren eta Teknologiararen buruzko Mintegi* bat <http://euskadi.isf.es/seminario/>; horiek guztiak baliozkoak dira Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan parte hartu nahi duten ikasleentzako, oinarrizko trebakuntza gisa.

Eskola Politeknikoan; izan ere, ikastegi horietan ISF-MGIk egoitzak ditu, eta boluntario aktiboak. Elkarteko boluntarioek (ikasle eta irakasleek) era arrakastatsuan koordinatu eta gauzatu zituzten jarduera horiek, baina pertsonen errotazio handia zegoenez, zailtasunak zeuden ISF-MGIren lanari urtez urte eusteko, eta Programa finkatzeko behar zen jarraipena lortzeko.

Muga horiek gainditzeko erabaki zuen antolakuntzak, hain justu ere, Programarako pertsona bat hartzea, ISF-MGIren barruan Programarekin lotutako lan guztiak koordina zitzan. 2011tik aurrera, diru-laguntzak etorri ziren Bizkaiko Foru Aldunditik eta UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegotik, garapenerako hezkuntzako proiektuak egiteko eta, horri esker, ISF-MGIk Garapenerako Hezkuntzako teknikari bat eduki du, 2011/12 ikasturtetik 2015/16 ikastertera bitartean, eginkizun hauek koordinatzeaz arduratu dena:

- Lankidetzako GrALen Programa ezagutzera ematea ikasle eta irakasleen artean, eta UPV/EHUko eskola teknikoetako zuzendaritzetan, bai eta EAEko GGKE-en artean ere.
- Ikasturte akademikoan zehar Lankidetzako GrALen Programa kudeatu eta koordinatzea, hots: GrALa egiten ari diren ikasleak artatu eta haien segimendua egitea, Programan parte hartzen ari diren GGKE-ekin batera Laneko Plana prestatzea, martxan dauden GrALen segimendua egitea eta amaitutako proiektuen datuak biltzea, Programa ebaluatu ahal izateko
- Lankidetzaren inguruko GrALei buruzko esperientzia-tailerrak antolatzea Programan parte hartzen duten eragileekin batera (ikasleak, irakasleak eta GGKEak)
- 2006-2012 urteetan zehar Programaren ordura arteko ebaluazioa burutzea¹²
- Programan genero-ikuspegia zeharkako egitea¹³

¹² Artikulu honetako informazio gehiena ebaluazio hartako emaitzak batzen dituen "Unibertsitateko Hezkuntza Eraldatzailea Helburu. UPV/EHU 2006-2012 urteetan Garapenerako Lankidetzaren inguruan egindako Karrera Amaierako Proiektuei buruzko txostena" izenburuko publikaziotik aterata dago [eskuragarri hemen: http://www.ehu.eus/documents/2957893/3403198/PFC_eusk.pdf azken kontsultaren data 2016/06/16].

¹³ Antolakuntzako funtzionamenduan eta egiten ditugun jarduera guztietan genero-ikuspegia zeharka txertatzea ISF-MGIren ildo estrategikoetako bat da. GrALen Programan zeharka txertatze hori hasieratik nola gauzatu den jakiteko, elkarteko kideek idatzitako ondorengo bi dokumentuak kontsultatzea gomendatzen dugu: 1) "*Propuestas para la transversalización del enfoque de género en el Programa de Proyectos Fin de Carrera en Cooperación para el Desarrollo de la UPV/EHU*", Vanesa Calero, Sandra

ISF-MGIko 4 kidez osatutako talde egonkor batek aipatutako eginkizunak betetzeko lan egin du, unibertsitateko IIPko zenbait pertsonen laguntza eta kolaborazioarekin, eta Garapenerako Lankidetzaren Bulegoko teknikariek batera. Talde horrek irekita ditu ateak parte hartu nahi duen unibertsitateko pertsona ororentzat, eta 2016/17 ikasturtean ere lanean jarraitzen du. Ikasturte honetarako eta hurrengoetarako honako helburu eta jarduerak daude programaturik:

- Lankidetzaren inguruko GrALen Programa kudeatu eta koordinatzen modu aktiboan laguntzen jarraitzea.
- Ikasleek eta IIPk gehiago parte har dezan sustatzea.
- Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programa ezagutzera ematea gune hauetan: ISF-MGIk Unibertsitatean antolatzen dituen jardueretan (ikastaroak, mintegiak, hitzaldiak...), ISF-MGI gonbidatzen duten ekitaldietan (biltzarretan, hitzaldietan, ikastaroetan...), Euskadiko GGKE-en Koordinakundean¹⁴ eta ISF-MGIk parte hartzen duen GGKE-en bestelako topalekuetan, UPV/EHUko hiru campusetako ikasle eta irakasleekin bileretan.
- Programan genero-ikuspegia txertatzen jarraitzeko, besteak beste, orain arte lankide izan diren erakunde feministekin harreman estuagoa egitea.

4. Kasu-ikerketa: 2006-2012 urteetan zehar UPV/EHUn Garapenerako Lankidetzaren inguruan egindako GrALak

4.1. Ikerketarako erabilitako metodologia

Aurretik aipatu bezala, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan eragile askok eta askok hartzen du parte eta horren ondorioz, zaila da Programa analizatzea, ebaluatzea, eta ahalik eta ikaskuntza osatu eta erabilgarrienak ateratzea.

Fernández eta Unai Villenak Nafarroako Unibertsitate Publikoan antolatu ziren Hezkuntzari buruzko I. Jardunaldietan, 2012ko urrian, aurkeztutako komunikazioa [eskuragarri hemen: http://www.unavarra.es/digitalAssets/184/184603_LIBRO_Actas-I-Jornadas-Universidad-y-EpD.pdf azken kontsultaren data 2016/06/16], eta 2) "*Genero ikuspegiaren aplikazioa GrAL eta MAL proiektuetan*", Constanza Lobok koordinatutako lan-koadernoak [eskuragarri hemen: http://www.ehu.es/documents/1504704/5079446/Informazio+garrantzitsu_GRAL+eta+Genero+ikuspegia.pdf azken kontsultaren data 2016/06/16].

¹⁴ Euskadiko Garapenerako GKE-en Koordinakundea 1988an sortu zen kide diren GGKE-en jarduerak ahalik eta koordinatuenak, koherenteenak, egokienak eta errespetuzkoenak izatea ziurtatzeko eta elkarren artean hausnartu, eztabaidatu eta lan egiteko. Gaur egun EAE osoko 80 GGKE ditu eta bere webgunean argitaratzen du egindako jardueren berri: <http://www.ongdeuskadi.org/eu/> [azken kontsultaren data 2016/06/16]

Hori kontuan hartuta, ikerketan hainbat metodologia-tresna baliatu behar izan ziren, eragile desberdinen arabera:

- Lehenik eta behin, programan parte hartu duten ikasleen esperientzia pertsonala jaso zen galdetegi bidez.
- Bigarrenik, elkarrizketak egin zitzaizkien halako GrALak zuzentzen eskarmentu gehien duten irakasleei, edo Programan hasieratik parte hartu dutenei.
- Azkenik, irakasle, ikasle eta EAEko GGKE-etako pertsonalaren arteko topaketak antolatu ziren, esperientziak trukatu eta eztabaidatzeko.

Horietan guztietan (galdetegi, elkarrizketa, topaketatan) hezkuntza-prozesuari buruzko galderak egin ziren, eta ekimenean parte hartu duten pertsonak zer-nolako hazkunde pertsonala eta profesionala bizi izan duten jakin nahi izan zen. Programaren barruan 2006tik 2012ra bitartean Lankidetzaren inguruan egindako GrALak hartu ziren aintzat. Aztertutako denboraldian, guztira, Garapenerako Lankidetzaren inguruko 28 GrAL egin ziren UPV/EHU. Ikasleen parte-hartzea ia paritarioa izan zen sexuari dagokionez (13 emakume eta 15 gizonezko) eta ondorengo zentroetakoak izan ziren: Donostiako Eskola Politeknikoa (13), Bilboko Ingeniaritza Goi Eskola Teknikoa (10), Bilboko Industria Ingeniaritza Teknikoko Unibertsitate Eskola (2), Donostiako Arkitektura Goi Eskola Teknikoa (2) eta Eibarko Industria Ingeniaritza Teknikoko Unibertsitate Eskola (1).

4.2. Ikasleei egindako galdetegi emaitzak

GrALa egin bitartean ikasleek zer-nolako esperientziak bizi izan zituzten eta tarteko diren eragileen inguruan (tutoreak, EAEko GGKEa, Hegoaldeko gizarte-erakundea, ISF-MGI) zer iritzi zuten jakiteko ahalik eta informazio zehatzena jasotzeko diseinatu zen galdetegia. Galdetegia posta elektroniko bidez bidali zitzaien GrALa Programaren barruan egin zuten ikasle guztiei, eta horietatik 17k erantzun zuten; hots, ikasle parte-hartzaileen %61ek. Hemendik aurrera azpiatal honetan agertuko diren datuak 17 pertsona horien erantzunetatik ondorioztatutakoak dira.

4.2.1. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan parte hartzen duten aktoreen balioespena

Tutoretza teknikoaren balioespenari dagokionez, zenbait ikaslek bi arduradun izan zituen bere GrALeko tutoretza teknikorako eta, hala, 20 tutoretza egin ziren guztira. Horietatik, 5 emakumeek egin zituzten, eta 15 gizonek; horrek adierazten du lautik

hirutan tutoretza teknikoak gizon batek egin zuela. Ikasleek modu positiboan balioetsi zuten tutore teknikoak GrALa egiteko prozesu osoan zehar emandako laguntza, batez ere arazo tekniko eta administratiboen ingurukoa izan zelarik. Hutsune edo hobetu beharreko alderdien artean, hainbat ikaslek komunikazio errazaren falta antzeman zuen GrALa egin bitartean, hala nola tutoreak eskala txikiko irtenbide teknikoen inguruko ezaguera sakonaren falta izatea, eta garapenerako lankidetzaren inguruko gaiak ez menderatzea.

Galdetegia bete zuten 17 ikasleek EAEn egoitza duten Garapenerako Gobernuz Kanpoko 6 Erakunderen bitartez egin zituzten GrALak eta GGKE horiek emandako laguntza modu positiboan balioetsi zuten. Jasotako laguntza nagusien artean aipatzen ziren, besteak beste, GrALa egin bitartean jasotako laguntza logistikoa, teknikoa eta humanoa, eta GrALa amaitu ondoren GGKEan boluntario-lana egiten jarraitu ahal izateko emandako erraztasunak. GGKE eta ikasleen arteko harremanean hobetu beharreko gauzen artean komunikazioa aipatu zen, zenbait kasutan ez baitzen komunikazio errazik izan.

EAEko erakundeekin gertatu bezala, Hegoaldeko gizarte-erakundeek emandako laguntza modu positiboan balioetsi zen; bai egonaldia baino lehenago emandako laguntza, eta baita egonaldia egin bitartean emandakoa zein egonaldiaren ondoren emandakoa ere. Indargune gisa, aipatu ziren ikasleekin kolaboratzeko jarrera ona, ikasleek eskatutako datuak ematea, eta egonaldian zehar sortutako arazoei aurre egiteko laguntza ematea. Gehien aipatutako hutsunea egonaldia hasi aurretik gizarte-erakundeari eta xede-komunitateari buruzko informazio nahikorik ez jasotzea izan zen.

ISF-MGIri dagokionez, galdetegia bete zuten ikasleek modu positiboan balioetsi zuten elkarrekin egiten duen programaren zabalkundea eta GrALa egiteko informazio bila elkartera hurbiltzen denak jasotzen duen arreta ere. Programan parte hartzeko baldintza gisa eskatzen den eta ISF-MGIk eskaintzen duen lankidetzako trebakuntza (*Garapenerako Lankidetzaren Sarrera Ikastaroa eta Garapena, Lankidetzaren eta Teknologiarik buruzko Mintegia*) oso modu positiboan balioetsi zen. Balioespen oso positiboa jaso zuten baita ere, ISF-MGIk ikasle batzuen eta GGKE-en artean egiten duen zubi-lana, eta behar duten ikasleei prozesu osoan zehar eskaintzen dien laguntza. Hobetu beharreko alderdien artean, aldiz, eskaintutako laguntza teknikoan hutsuneak daudela adierazi zuen hainbat pertsonak, GrALa egiterakoan hainbat zentrotan eman beharreko urrats administratiboak ez ezagutzea, prozesuan zehar gertatzen diren

gorabeherei erantzuteko denbora asko behar izatea, eta orain arte, GrAL egiten duten ikasleen segimendua egiteko erreferentziatzko pertsona egonkor bat ez edukitzea aipatu ziren.

4.2.2. Esperientzia pertsonalaren balioespena

Galdetegian gogobetetze akademikoaren mailari buruz galdetu zitzairen, Lankidetzako GrALak ikaslearen unibertsitate-prestakuntzaren barruan sartzen baitira, hots, laneko etorkizunerako prestakuntzan, eta alor pertsonalean ere ikasi eta haztea ahalbidetzen baitute. Proposatutako helburu akademikoen betetze-mailari dagokionez, pertsonen %53k altutzat jo zuen, eta %41ek onargarriztat. Etorkizun laboral edo profesionalerako prestakuntzaren ikuspegitik aztertuta, %47k altutzat jo zuten, %35ek onargarriztat, eta %18k baxutzat. Balioespen pertsonalari dagokionez, ikasle guztiek altutzat jo zuen.

Ikasleen zati jakin batek arazoak izan zituen Unibertsitatean, zenbait kasutan halako proiektuei esleitzen zaien izaera “berezia” dela-eta; arazo horiek izan ziren, besteak beste, GrALetako epaimahaietan Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan ez ezagutzea, halako proiektuak ez ezagutzea, behar bezalako tutoretza teknikoa aurkitzeko zailtasuna, irakasleek proiektua testuingurutik ateratzea, edo proiektuaren garrantzi teknikoa behar bezala ez aitortzea.

Mota honetako GrALen eraginetako bat adar teknikoetako ikasleak Garapenerako Lankidetzaren mundura hurbiltzea izan da; hala, kasu batzuetan, unibertsitateko karreran zehar ordura arte aztertu ez zuten aukera profesional baterako ateak ireki zitzaizkien. Azkenik, aipatzekoa da GrAL horien bitartez etika, elkartasun eta arazo sozialen inguruan ezagutza lantzeko aukera bikaina eskaintzen dela, gainerakoan unibertsitateko karrera osoan zehar ez direnak jorratzen.

4.3. Irakasleei egindako elkarrizketen emaitzak

Irakasleen kolektiboa tratatzerakoan, galdetegia ez beste lanabes batzuk baliatzea erabaki zen, bi hauek hautatuz: elkarrizketa pertsonal erdi egituratua eta esperientzien tailerrak. Elkarrizketa sakonak Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen zuzendaritzan eskarmentu gehien edo Programaren ezagutza gehien duten irakasleekin egin ziren; esperientzia-tailerretan, aldiz, aurkezpen eta eztabaida irekiak egin ziren, eta horietara Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak zuzendu dituzten irakasle guztiak gonbidatu ziren, bai eta Programan interesa zuten gainerako irakasle guztiak ere. Hala, Programan parte hartzen duten eragileen inguruan irakasleek duten iritzia jaso

ahal izan zen, eta ikasleek galdetegietan adierazitakoarekin kontrastatu. Jarraian laburbiltzen dira elkarrizketetan landutako gaiak.

4.3.1. Ohiko GrALen eta Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen arteko aldeak: eskakizun teknikoak, kalitate akademikoa eta mugak

Ikasleen galdetegietan ikusi zen zenbaitek aipatzen zutela GrALeko epaimahaietan ez zirela ezagutzen halako proiektuak, zaila zela tutoretza tekniko egokia aurkitzea, irakasleek proiektuak testuingurutik ateratzen zituztela edo ez zirela proiektuaren garrantzi teknikoa behar bezala aitortzen; horregatik, irakasleei galdetu zitzaie zein diren, haien iritziz, ohiko GrALen eta Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen arteko funtsezko desberdintasunak. Hauek dira irakasleek aipatutako desberdintasun batzuk:

- Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak ez dira lan teknikoak bakarrik; GrAL guztiek lantzen dituzten alderdi teknikoez gain, zati soziala ere badute. Zati sozial horrek lan gehigarri bat dakar eta, zenbait kasutan, zati hori gehitzeak proiektuaren alderdi teknikoena murriztea ekar lezake, eta ondorioz proiektuaren garrantzi teknikoa. Nolanahi ere, hori ez da praktikan maiz gertatzen, eta ez da aitortzen orain arteko GrALetan halakorik gertatu denik.
- Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL guztiek arazo errealetarako konponbideak eskaini nahi dituzte eta ondorioz, eskakizun handiagoak bete behar dituzte (eskakizun teknikoei dagokienez). Arazo errealetarako konponbidea emateko erabiliko diren proiektuak direnez, errore-marjina txikiagoa onartzen dute, eta oro har, ordu gehiago eskaini behar zaie gauzatu ahal izateko.
- Gainera, gehienetan ikasleek harremana sortzen dute GrALean emandako irtenbide teknikoaren onuradun izango diren pertsonekin; adiskidetasun eta elkartasunezko loturak sortzen dira, eta horrenbestez, erantzukizun-sentipen handiagoa sortzen da, proiektua ahalik eta onena eta erabilgarriena izan dadin onuradunentzat.

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen kalitate eta zorroztasun akademikoari dagokionez, galdetutako irakasleek aipamen hauexek egin zituzten:

- Gauzatu diren GrALek erakutsi dute kalitate akademikoari dagokionez arazorik ez izateaz gain, kasu askotan ohiko GrALen batezbesteko kalitatea baino handiagoa izan dutela, arazo errealak konpontzeko diseinatu baitira eta, horrenbestez, proiektu teoriko hutsak baino zorrotzagoak izan baitira. Esperientziak erakutsi duenez, arazo errealetarako konponbideak ematera zuzenduta dauden GrALek berezkoa dute zorrotasun akademikoa.
- Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALetan ez da oro har azken belaunaldiko teknologia edo *high-tech* erabiltzen, eskuragarri dauden baliabideak eta teknologia egokitu behar izaten baitira, erabiliko diren tokirako egoki izan daitezten. Horrek ahalegin gehiago eskatzen du, lana eta azkartasuna; horrenbestez, ikasleek baliabide ugari mobilizatu behar dituzte, eta GrALari gehigarri akademiko bat erantsi. Osagarri teknologikoaz gain, GrAL hauek elementu ekonomikoak ere badituzte eta, batez ere, elementu sozialak. Azkenik, epaimahai egindako lan izugarriaz konturatu ohi da, eta modu positiboan balioetsi ohi du. Mota honetako GrALek oso nota altua jaso ohi dute, ia kasu guztietan.

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALek ohiko GrALen ondoan dituzten muga edo arazo nagusi bezala hauexek identifikatu ziren:

- Datuen eskuragarritasunaren muga: askotan, Hegoaldeko gizarte-erakundeek ez dituzte ingeniari-tza-proiektua definitzeko behar diren oinarrizko datu teknikoak eskuragarri izaten, eta horrek zaildu eta mantsotu egiten du ikaslearen lana.
- Azaldutako arazoaren irtenbiderako aukera teknologikoen muga: arazo errealak konpontzeko inguruko baldintzetara egokitu behar denez, aukera teknologikoak asko murrizten dira GrAL teorikoagoen aldean.
- Esfortzu handiagoa eta denbora gehiago eskaini beharra: aipatutako faktoreen ondorioz, eta gainera, kasu gehienetan lurraldean bertan egonaldi bat egin behar izaten delako. Horrenbestez, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALek iraupen luzeagoa izan ohi dute, eta malgutasun gutxiago izan ohi dute exekuzio-epetan; ondorioz, ikasleen erritmoarekin arazoak sor daitezke.

4.3.2. Programan parte hartzen duten eragile desberdinen papera eta haien arteko harremana

Unibertsitateak (ikasle eta irakasleek) ezagutza teknikoa ematen die GGKE-ei, eta GGKEek arazo sozialen ezagutza eta ikuspegi humanoa ematen dizkiote unibertsitateari; hala, prozesu horretan elkar aberastu eta osatu egiten dira. Programak antzekotasunak ditu UPV/EHUko eskola tekniko batzuetan lehendik zeuden unibertsitatearen eta enpresen arteko hezkuntza-lankidetzako programa batzuekin, eta kasu horietan, GGKEak enpresaren baliokide dira Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALetan. “Enpresa sozial” horiek konpondu beharreko arazoak proposatzen dizkiete ikasleei, eta ezagutzak ere eskaintzen dizkiete; gainera, ohiko GrALen aldean lehentasunak beste toki batzuetan jarrarazten dituzte. GGKE-ei esker, lehen unetik hartzen da kontuan GrALak eskaini beharreko irtenbideak etekin ekonomikoa eta teknikoa sortzeaz gain, onura soziala ere sortu behar duela. Eta analisi hori, enpresen ikuspegitik egiten den analisiaren aldean, oso prisma desberdinarekin egiten da.

Irakasle batzuk Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL bakoitzaren hasieran bilera bat egiten saiatzen dira, ikaslea eta GGKEko ordezkariaren batekin (alegia, hiru aldetako bilera bat); hala, elkar ezagutzen dute, komunikaziorako bideak ezarri, eta GrALa egin bitartean lan egiteko kolaborazio-oinarriak finkatu. Kasu guztietan ezin izan da bilera hori egin, baina esperientziak argi utzi du hasierako bilera hori egitea oso gomendagarria dela, gauza positibo ugari ekartzen baitu. Gainera, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALa bukatu ondoren GGKEarekin harremanetan jartzea ere oso baliagarri eta positiboa da, balioespena eskatzeko, eta ikaslearen azken kalifikazioa jartzerakoan hura kontuan hartzeko. Tarteko diren eragile guztien lan-karga eta erritmoagatik zaila bada ere, ikasle, irakasle eta GGKEaren artean hainbat bilera egitea izango litzateke onena: hasierakoa, tartekoa eta amaierakoa. Zailtasun hori hezkuntza-lankidetzako programetan ere gertatzen da, eta badirudi unibertsitatearen eta kanpoko eragileen arteko lankidetzaren behar denean, beti sortzen dela. Hori aldeaz aurretik jakinda, eragileentzako segimendua eta azken ebaluazioa egiteko inprimakiak sor litezke, hartara aurrez aurreko bilerarik egin ezin bada, gutxienez iritziak idatziz jaso ahal izan daitezken.

Irakasleek oso positiboki balioetsi zuten Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALa egin duten ikasleekiko harremana, eta oro har kontzientzia sozialdun ikasleak izan ohi direla aipatu zuten, motibazio handikoak, eta GrAL on bat egiteko gogo bizikoak.

4.3.3. Garapenerako lankidetzaren trebakuntza izatea, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programan parte hartzeko baldintza

Galdetutako irakasle guztien iritziz, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL bat egin aurretik ikasleak lankidetzaren inguruan trebatzea behar-beharrezkoa da, baina guztiak bat etorri ziren: trebakuntzaren zatirik garrantzitsuen Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALa egin bitartean jasotzen da, ez lehenago. Trebakuntza horretan hainbat prozesu gertatzen dira (ikaskuntza formala eta ez-formala, unibertsitatean, GGKErekin elkarlanean...) eta konplexua da. Zenbaiten iritziz, beharrezkoa litzateke GrALa egin bitartean hezkuntza formaleko jardueren bitartez trebakuntzan sakontzea, *on line* plataformen bidez, edo ahal izanez gero egonaldian zehar ere trebakuntza-jarduerak eginda.

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak zuzentzen dituzten irakasleen trebakuntzan sakontzea ere beharrezkotzat jotzen da, betiere haien parte-hartzea ahalbidetuko duten formatu egokietan ematen bada (esate baterako, IIPrentzako trebakuntza-ikastaro espezifikoak). Irakasleengana hurbildu eta haien trebakuntzan sakontzeko, desberdin jokatu behar dela uste da, ez ikasleekin bezala; edukiak egokitu egin behar dira, eta oso multzo heterogeneoa denez, eginkizun konplexua izango dela dirudi. Irakasleei zuzendutako trebakuntza-jardueretarako, bi gomendio zehatz aipatu ziren:

- Presentzialak badira, laburrak izan daitezela, edo bloke laburretan banatuak (goiz batekoak gehienez); gainera, eskola-orduetatik kanpo eman behar dira.
- UPV/EHUko Hezkuntzarako Laguntza Zerbitzuak (SAE/HELAZ) unibertsitateko irakasleei eskaintzen dien trebakuntza-eskaintzaren barruan sartzea.

Interesa duten baina garapenerako lankidetzan eskarmenturik ez duten irakasleen prestakuntza-falta berdintzeko beste modu bat Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak lankidetzako ezagutza edo eskarmentua duten beste irakasle batzuekin batera zuzentzea izango litzateke.

4.3.4. Esperientziaren balioespen pertsonala

Galdetutako irakasleek oso positiboki balioetsi zuten Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL bat zuzentzeak dakarren esperientzia, eta alderdi hauek nabarmendu zituzten:

- Halako GrALak zuzentzeak ikuspegi zabalago bat ekartzen du; unibertsitateko ezagutza teknikoei esker arazo sozialak konpon daitezkeela erakusten du. Ohiko

GrALen aldean, laneko errutina-aldaketa ekartzen dute, eta orain arte gutxi egin direnez, oraindik ere gauza berria dira.

- Garapenerako lankidetzaren proiektuetan laguntzeko aukera ematen dute, eta euskal GGKE-ek eta haiekin lan egiten duten gizarte-erakundeek zer-nolako lana egiten duten ezagutzeko aukera. Askotan, jakintza interesgarria izaten da ikuspegi teknikoak ere.
- Halako GrALak egiten dituzten ikasleek motibazioz kutsatu ohi dituzte irakasleak ere.

4.4. Ikasle, irakasle eta GGKE-ekin izandako esperientzia-tailerren emaitzak

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen esperientziak partekatzeko, batzuk besteen ikuspuntuak ezagutzeko eta etorkizunera begira, Programa hobetzeko proposamenak jasotzeko, tailer bat egitea proposatu zen, ordura arte parte hartu zuten eragile guztiak gonbidatuta (ikasle, irakasle eta GGKEak). Hasieran tailer bakarra egitea aurreikusi bazen ere, azkenean, gai ugari landu behar zirenez, hainbat tailer espezifiko egitea erabaki zen, eta horietako bakoitzean eragile bati buruz aritzea: irakasleak, GGKEak eta ikasleak.

Tailerrak, batetik, 2006-2012 urteetan egindako Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen ebaluazioa egiteko osagai-iturri gisa antolatu ziren, eta bestetik, Programaren hedakuntzarako beste lanabes bat izan zitezenean, unibertsitateko komunitatea kontzientziatzeko, eta komunitate hori unibertsitatearen eta EAEko GGKE-en artean kolaborazio-sare berriak sortzera bideratzeko.

Hala, aurreko ikasturteetan Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak egindako ikasleek eta zuzendutako irakasleek hartu zuten parte tailerretan, eta etorkizunean hala egin nahi zutenek, proiektuetan parte hartu duten GGKE-etako pertsonalak, eta Programan interesa duten GGKE-etakoak, UPV/EHUko Lankidetzaren Bulegoko ordezkariak eta ISF-MGIk. Jarraian laburtuta tailerretan jasotako ekarpenetako batzuk.

4.4.1. Programan trebakuntzak duen garrantziaren inguruan gogoan izan beharreko alderdiak

Trebakuntza, orain arte, Programaren gakoetako bat izan da, eta halako GrALetarako erabat beharrezkoa. Etorkizunean ere hala izango dela aurreikusi zen, eta ideia hauek proposatu ziren trebakuntza hori hobetzeko:

- Ikasleen trebakuntza, orain arte, UPV/EHUko Lankidetzaren Bulegoak bultzatzen dituen Ikastaro Monografikoen bidez landu da nagusiki. Trebakuntza hori modu positiboan balioetsi bada ere, EEESak sartu dituen ikasketetako zeharkako gaitasunen bidez ere landu beharko litzatekeela proposatu zen; hala, zentro bakoitzak hartu ahal izango du ardura hori, eta modu formalean landu ahal izango da. Zeharkako gaitasunak GrALaren bitartez lantzen dira bereziki, baina graduan zehar ere landu ahal izango lirarteke, esaterako, mintegi tematiko txikien eta abarren bitartez. Aukera hori aztertu eta horretarako bideak ikertzea beharrezkoa ikusi zen.
- Irakasleentzat ere beharrezkoa da trebakuntza, eta ikastaro monografikoak horretarako aukera bat badira ere, praktikan oso irakasle gutxi egiten dituzte. Beraz, beharrezkoa ikusi zen irakasleen kolektiboarentzat egokiago diren bestelako bide eta formatuak aztertzea.
- Irakasleentzat garapenerako lankidetzari buruzko trebakuntza-jarduerak espezifikoak eta zeharkako gaitasunekin lotutako trebakuntza-jarduerak eskaintzeko aukera aztertu nahi izanez gero, UPV/EHUko aukerarik onena arestian aipatutako HELAZ Hezkuntzarako Laguntza Zerbitzua izango litzatekeela aipatu zen, *on line* ikastaroak emateko plataforma bat baitauka.

4.4.2. Programaren iraunkortasunari dagokionez aintzat hartu beharreko gaiak

Lankidetzarako harremanak horizontalak eta elkarrekikoak izatea ere funtsezkoa kontsideratzen da halako proiektuek aurrera jarraitu dezaten, eta Programa iraunkorra izan dadin. Horretarako, beharrezkoa ikusten da aliantza egonkorak sortzea –nean uneko GrALez gain– UPV/EHUren eta EAEko GGKE-en artean, Hegoaldeko gizarte-erakunde edota unibertsitateekin, honelako ekintzak sortu ahal izateko:

- Trebakuntza-jarduerak: udako ikastaroak, ikastaro birtualak, esperientzia-trukerako tailer tematikoak, eta abar.
- Haien proiektuen esparruan GrAL teknikoak edo diziplina anitzekoak (UPV/EHUko hainbat eskolen eta Hegoaldeko Unibertsitateen artean proiektu bateratuak egitea, eta horietan ikasle eta irakasle asko biltzea).
- Ikerkuntza-, hedapen-, salaketa-proiektuetan eta abarretan laguntzea.

Gaur arte egindako Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL gehienak prozesu geldoen ondoren sortu dira, eta ohiko GrALen aldean, zailtasun gehiago izan dituzte. Horregatik, onuragarri izango litzateke etorkizunerako:

- Denborak azkartzen saiatzea, eta egungo GrALaren modalitatera egokitzea.
- Halako proiektuen aurrekaririk ez duten Eskoletan lan egitea, edo epaimahaiak proiektu horiek teknikoki horren onak ez direnaren aurreiritzia duten tokietan, merezi duten moduan balioetsi daitezen.
- Finantzaketa-iturri osagarriak bilatzea, halako proiektu bat egiteagatik ikasleek ez dezaten eduki jasan ezineko zama ekonomikorik.

4.4.3. Programa hobetzeko proposamenak

Programari bultzada handiagoa emateko, zabalkunde-lana funtsezkoa dela aipatu zen. Unibertsitatearen barruan, Programa hasi zenetik egin diren Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen esperientzia praktikoak, jardunbide egokiak eta ikasitako lezioak gehiago hedatu beharko lirateke. Informazio abstraktu edo generikoa eman ordez, egindako proiektuen adibideak erakutsi beharko lirateke, ikasle zein irakasleek ikus dezaten egin daitezkeela, eta euren unibertsitatean bertan horretarako ateak irekita dituztela.

Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALek arrakasta izateko, ikasleek GrALaren gaia hasieratik definitzen modu aktiboan parte hartzea oso gomendagarria dela uste da, haiei gaia erabakita eman ordez. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALerako gaia bilatzean ikasleek modu aktiboan parte hartzen badute, horrek bermatu egiten du proiektuan zehar motibatuta eta lanerako prest egongo direla. Esperientziak erakutsi digu Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALerako gaia bilatzen parte hartzen duten ikasle guztiek arrakastaz amaitzen dutela proiektua. Aldiz, esperientzia horrek berak erakusten digu badela Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL sorta txiki bat, hasi arren amaitu ez dena, eta dirudenez ikasleek motibazio nahikoa edo behar bezalakoa ez izateagatik gertatu dela; itxura guztien arabera, gaia aurkitu beharrik gabe, aldeztatik zehaztutako gai bat eman zaielako gertatu da hori.

Irakasleek Programan duten parte-hartze eta lana hobetzeko, ongi legoke Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak zuzendu dituzten edo garapenerako lankidetzan interesa duten irakasleentzako jarduerak antolatzea, euren interesa sustatzeko, aurrez aurre ikus daitezen, elkar ezagutu eta inpresio eta esperientziak parteka dituzten.

Hainbat formatutako jarduerak izan litezke; hitzaldiak, mahai-inguruak, eta abar. Irakasleentzako trebakuntza espezifikoa bideratzeko, unibertsitateak horretarako dituen zerbitzuak baliatu beharko liriateke, hala nola Hezkuntzarako Laguntza Zerbitzua. Irakasleen trebakuntza zabaltzeko, hezkuntza-jarduera zehatzak abian jartzeaz gain, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALetan esperientzia duten eta ez duten irakasleen arteko osagarritasuna ere ahalbidetu beharko litzateke; horretarako, proiektuak elkarrekin zuzendu beharko lituzkete (ikastetxeko araudiak aukera ematen badu), eta proiektu horietan esperientziak eta ezagutzak partekatu. Irakasleek Programan duten interesa eta parte-hartzea areagotzeko aipatu den beste aukera bat Iparralde eta Hegoaldeko unibertsitateen artean ikerkuntza- eta lankidetzaproiektuak sustatzea litzateke; esparru horretan IIPak doktore-tesiak egin ahal izango lituzke, eta horri esker, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrAL gehiago egongo liriateke.

Azkenik, Programan genero-ikuspegia sartzeari dagokionez, ikuspegi hori ikasleen trebakuntzan eta proiektuaren gauzatzean zeharka txertatu beharko litzatekeela uste da, baina irakasleak ez dira sentitzen prozesu espezifikoko hori bultzatzeko gai, ez eta behar adinako ezagutzen jabe ere. Horretarako, ISF-MGI elkarreaz gain, euskal GGKEak eta Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALetan parte hartzen duten Hegoaldeko gizarte-erakundeak funtsezkoak izango direla uste da; izan ere, kasu askotan ikuspegi horrekin lan egiten dute, eta eskarmentu zabala dute ikuspegi hori proiektuetan txertatzeko metodologiaren alorrean. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALek genero-ikuspegiari buruzko puntu espezifikoko bat edukitzea litzateke idealena, eta helmuga horretara iritsi behar genukeela uste da (puntu horretan proiektuan erabilitako teknologiek lotutako genero-hausturak agerian utzi ahal izateko); hala eta guztiz ere, badirudi praktikan horretara iristeko asko falta dela. Egoera horretara hurbiltzeko, Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALetan gutxienez eskubideen ikuspegiari buruzko puntu zabalago bat sartzea proposatu zen eta, bertan, besteak beste genero-berdintasunari eta emakumeen eskubideei buruz hitz egitea.

5. Ondorioak

Kasu-ikerketatik eratorritako ondorio, gomendio eta etorkizunerako lan-ildoak, lau esparru nagusitan banatu dira: UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALen Programaren funtzionamendua, trebakuntza, genero-ikuspegia eta sare-lana. Gomendio hauek, UPV/EHU n zein beste unibertsitateetan aplikatu daitezke EEESaren

testuinguruan, eta mota honetako GrALak bermatzen, eta irakaskuntza teknikoetan Garapenerako Unibertsitate-Lankidetzaren estrategiak finkatzen lagundu dezakete. Esparruka multzokatuta laburbiltzen dira ondorenean.

5.1. Programaren funtzionamenduaren inguruko ondorioak eta gomendioak

Programa izugarri konplexua da; nagusiki, eragile askok parte hartzen duelako, eragile heterogeneoak direlako eta haien banaketa geografikoa dela-eta. Tarteko diren eragileak koordinatu beharrak konplexu egiten du Programa, baina, horrez gain, Programak zailtasunak ditu bere barnean prozesu asko eta asko gertatzen direlako, eta horiek ere gauzatu eta koordinatu egin behar direlako: hedapena eta komunikazioa, trebakuntza, kudeaketa.

Aurrekoak kontuan hartuz, gomendatzen da Programari ematen zaion babes instituzionala handitzen saiatzea eta dagokion UPV/EHUren Plan Estrategikoan sartzea, gizarte-konpromisoaren atalean; hala, errekonozimendu eta garrantzia handiagoa izango luke unibertsitateko zentro eta kolektiboen artean.

5.2. Trebakuntzaren inguruko ondorioak eta gomendioak

Trebakuntzaren alorrean, ISF-MGIk eskaintzen dituen trebakuntza-jarduerak (Lankidetzaren eta Giza Garapenerako Teknologien sarrerarako ikastaro monografikoak, Garapena, Lankidetzaren eta Teknologiarik buruzko Mintegiak, ikasleentzako, irakasleentzako eta gizarte-erakundeetarako esperientzia-tailerrak...) oso modu positiboan balioetsi dituzte parte-hartzaileek. Era berean, irakasleak gai jakin batzuen inguruan trebatzeko beharra hauteman da; esaterako, garapenerako lankidetzaren edo generoa, eta haien parte-hartzea sustatuko duten formatu egokietan eskaintzea.

Aurrekoak kontuan hartuz, ondorengoak gomendatzen dira:

1. ISF-MGIren trebakuntza-ildoari eustea, hura indartzea eta etengabeko hobekuntzak ezartzea.
2. Trebakuntza-ildoan irakaskuntza eta ikaskuntzarako teknologia berriak eta prozesu berritzaileak sartzea.
3. Irakasleentzako trebakuntza-programetan eragitea, Unibertsitatearen Gizarte Erantzukizunarekin eta Garapenerako Unibertsitate Lankidetzarekin lotutako eskaintza espezifikoa sar daitezen, eta errekonozimendu akademikoa izan dezaten.

5.3. Genero-ikuspegiaren inguruko ondorioak eta gomendioak

Generoaren ikuspegitik, Garapenerako Lankidetzan GrALa egiten duten ikasleen artean sexuen arteko parekotasuna badago ere, irakasleen kasuan ez dago inolako parekotasunik, eta askoz ere emakumezko tutore gutxiago dago proiektuetan. Aldiz, Programan parte hartzen duten eragile guztiek pentsatzen dute genero-ikuspegia zeharka ezarri behar dela, baina orain arte modu puntualean baino ez da landu gaia.

Aurrekoak kontuan hartuz, ondorengoak gomendatzen dira:

1. Garapenerako Lankidetzaren inguruko GrALak tutorizatzen emakumezko irakasleek parte har dezaten sustatzea.
2. Programan parte hartzen duten eragileei genero-ikuspegiari buruzko trebakuntza espezifikoak ematea.
3. Erakunde feministekin aliantzak ezartzea: euskal gizarte-mugimendu eta GGKE-ekin, zein Hegoaldeko gizarte-erakundeekin.

5.4. Sare-lanaren inguruko ondorioak eta gomendioak

Sare-lanaren garrantzia agerian geratu da; Programa martxan daraman urteotan ikusi da gauzatzen diren GrALez gain, Unibertsitateko Garapenerako Lankidetzako bestelako ekintzak ere sortzen direla askotan, eta, hala, proiektuan parte hartzen dutenen eta oro har UPV/EHUren jardura akademikoak osatu egiten direla. Lankidetzarako harremanak horizontalak eta elkarrekikoak izatea ere funtsezkoa da halako proiektuek aurrera jarraitu dezaten, eta Programa iraunkorra izan dadin. Aurrekoak kontuan hartuz, gomendatzen da Programan parte hartzen duten eragileen arteko komunikazioa hobetzeko neurriak hartzea, unibertsitatea eta garapenerako lankidetzaren mugimendua elkarri hurbiltzeko beharra nabarmenduta. Horrez gain, beharrezkoa ikusten da aliantza egonkorrak sortzea UPV/EHUren eta EAEko GGKE-en artean, eta Hegoaldeko gizarte-erakunde edota unibertsitateekin.

Bibliografia

Amiano, I. eta Gutiérrez, J. (2013): Las universidades como agentes de cooperación al desarrollo descentralizada: el caso del País Vasco, *Libro de Actas VI Congreso CUD*. Valentzia: UPV.

- Amiano, I.; Gutiérrez, J. eta Villena, U. (2014): Unibertsitatea Garapenerako Lankidetzaren Deszentralizatuan: Euskal Autonomia Erkidegoko kasua. *UZTARO*, 91, 5-20.
- Calero, V., Fernández, S. eta Villena, U. (2013): Propuestas para la transversalización del enfoque de género en el Programa de Proyectos Fin de Carrera en Cooperación para el Desarrollo de la UPV/EHU. *Garapenerako Hezkuntzari buruzko I Jardunaldiak, Akta-Liburua* (351-362). Iruña: UPNA.
- CEURI-CRUE (2000): Estrategia Universitaria de Cooperación al Desarrollo. Kordoba: CRUE.
- CEURI-CURE (2006): Código de conducta de las Universidades españolas en materia de Cooperación al Desarrollo.
- Lobo, C. (coord.) (2015): Genero ikuspegiaren aplikazioa GrAL eta MAL proiektuetan. Bilbo: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua.
- Mataix C. eta Sánchez E. (2006): Oportunidades para la colaboración entre ONGD y Universidades, Arias S. eta Molina E. (koord.-ak), *Cuadernos Solidarios N° 1: Universidad y Cooperación al Desarrollo* (137-145). Madril: UAM Ediciones.
- Pérez de Armiño, K. (zuz.) (2000): Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo. Bartzelona: Icaria eta Hegoa.
- Sainz de Murieta, J., Lecanda, X., eta Burgos, A. (2008). Análisis del potencial de colaboración entre las escuelas de ingeniería de la UPV/EHU y las ONGD de la CAPV, *Actas del IV Congreso Universidad y Cooperación al Desarrollo*, (75-76). Bartzelona: UPC.
- UPV/EHUko Garapenerako Lankidetzaren Bulegoa (2012): Garapenerako Lankidetzaren UPV/EHU. 0 Diagnostikoa. Argitaratu gabea.
- UPV/EHU. (2011): 2011-2012 Jardueren Egitaraua. Bilbo: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua.
- UPV/EHU. (2012): Unibertsitatea Zenbakitan 2010-2011. Bilbo: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua.
- Villena, U. eta Lekanda, I. (2014): Unibertsitateko Hezkuntza Eraldatzailea Helburu. UPV/EHU 2006-2012 urteetan Garapenerako Lankidetzaren inguruan egindako Karrera Amaierako Proiektuei buruzko txostena. Bilbo: ISF-MGI.